

Fig. 25. Dåbsfad, o. 1550, sydtysk, først erhvervet af kirken væsentlig senere (s. 1797). Foto AM 2013. – *Baptismal dish, c. 1550, south German, only acquired by the church considerably later.*

deklædet er kort med to snipper, og hænderne er bøjet ind omkring naglerne. Figuren savner hulning bagfra.

Korset har cirkulære endefelter med treblade i 'hjørnerne' og en glorieskive i armenes skæring. Stammen har hvælvet midtprofil, og fra dens glatte kanter udgår halvrunde, stiliserede bladknopper, der karakteriserer korset som Livets Træ. Nederst ses en tap til krucifiksets fæstnelse.

Den brogede bemaling kan for en del gå tilbage til 1756 men må hovedsagelig stamme fra 1800-tallet. Hudfarven er hvidlig med lidt blod, lændeklædet hvidt (før 1938 gult), håret brunt ligesom korsets midtprofil. Endefelternes bund, der vel har været bestemt for maleri, står nu blågrå, og alt vegetativt er grønt. 1862 på skibets nordvæg i østfaget (jf. fig. 16),⁴ siden 1938 på nordvæggen i skibets midtfag.

Korsranke (fig. 28–33, 45), 1704, skænket af Niels Jensen på Ussinggård og samtidig udformet som en art epitafium for ham selv og hans tre hustruer. Skranken udfylder hele korbueåbningen og har ved indgangens sider to fremspring med dobbelte korintiske søjler, foran hvilke der står næsten legemsstore, vogtende keruber med flammesværd (fig. 30).

Opbygningen, der i alt væsentligt er udført i gammeldags bruskbarok, danner fire høje fag, af hvilke de midterste udgør to fløjddøre. Fagene har forneden felter med bruskværksindfatning for malerier og foroven større gennembrudte felter med løvværk, der vokser ud af vaser og på dørfløjene fremviser malede våbener for Niels Jensen og hans tredje hustru Anne Jensdatter. De øvre og nedre felter adskilles af indskriftbånd, og på kerubernes sokler er der store bruskmasker.

Den forkrøppede profilgesims ledsages af flammelister og har på fremspringene figurer af Maria og Johannes (forbyttede) i bevæget sørgegestus. De hører til et krucifiks ovenover, som står på en stor, bredoval skrifttavle med akantusindfatning,

Fig. 26. Døbefont, romansk af granit med indristede løvmotiver (s. 1797). Foto AM 2013. – *Romanesque font of granite with carved lion motifs.*

Fig. 27. Korbuekrucifiks, o. 1500 (s. 1797). Foto AM 2013. — *Chancel arch crucifix, c. 1500.*

og som omgives af to svævende engle med basuner (fig. 45); to tilsvarende, også med kors og livets krone, sidder yderst på gesimsen.

Yderligere et topstykke (fig. 33), der må have været opsat øverst over krucifikset (fæstnet til væggen?), hænger siden 1938 på skibets sydvæg over indgangen. Det består af et bredovalt, brusk-

indfattet felt, der krones af den opstandne Kristus med sejrspanen, mens en tilføjet sløjfe med vindrueklase slutter af forneden.

Skrankens malerier og indskrifter samt farverne på dens bagside (fig. 28) er oprindelige. På træværket i øvrigt går stafferingen kun tilbage til 1756 og er fremdraget under en mørk, delvis overmaling

Fig. 28. Korsranke, 1704, den bemalede bagside (s. 1799, 1803). Foto AM 2013. – Choir screen, 1704, painted back.

Fig. 29. Korskranke, 1704, skænket af Niels Jensen på Ussinggård og samtidig udformet som et epitafium for ham selv og hans tre hustruer (s. 1798). Foto AM 2013. – Choir screen, 1704, donated by Niels Jensen of Ussinggård, also constituting a memorial to himself and his three wives.

Fig. 30. Kerub med flammesværd, udsnit af korsranke fra 1704 (s. 1798). Foto AM 2013. – *Cherub with fiery sword, detail of choir screen from 1704.*

1938. Grundfarven er en lys grå, der suppleres med en mørkere grå, som til dels har marmorering, og alt overstråles af en omfattende forgyldning. Indskrifterne står med forgyldt fraktur på sort bund.

Skrifttavlens indskrift markerer Niels Jensens donation og rummer endvidere gravskrift over ham og hans tre hustruer: »Til Guds Ærre Kierchen til Prydelse Effter Kom(m)erne til Gudelig Erindring, er Dette Mellem Choret og Kierchen opsat og Bekostet aff Niels Jenssen til Ussing og Mæring Gaarder, Forige Land Commissarie Skriver udi Aarhus og Riibe Stifter«. Med ham hviler hans tre hustruer, den første Marren Chlebens Datter med hvem han levede i 15 år og fik tre sønner og en datter, †26. juni 1701 i sin alders 32 år, fem måneder og otte dage, den anden Mette Margreta Pouls Datter med hvem han levede et års tid og fik en søn, †15. jan. 1703 i sin alders 22 år, tre måneder og to dage. De hviler nu begge i deres begravelsessted inden for dette Guds huses dør. Hans tredje ægtefælle, Anne Jens Datter, som nu er sammen med ham i ægteskab, har levet med ham i <22> år <velsignet med seks sønner og en datter>. Niels Jensen døde <26. jan. 1726> i en alder af <73 år og 5 uger>, Anne Jens Datter <10. febr. 1741> i sin alders <56 år og 3 måneder>. Afsluttende citat fra Job 14,5: »Mennisket har bestemte Dage ...«.

På gesimsens fremspring læses »Anno/ 1704«, i frisen: »O Menniske, Menniske Tag i Agt,/ Saa Kiech Er Ey nogen at Hand jo forgaar/ ja Verden med Nedrig og Høyeste Pragt/ men Hos Gud ald Ære som Evig bestaar«, og i det aftagne topstykke: »Lovet Werre Gud Vor Herris Jesu Christi Fader, som Haver Igienfødt os ... 1 St. Peders Epistel« (1 Pet. 1,3).

Vægfågenes felter har i nord maleri af Adam (fig. 31) under indskriften: »Her Verdens Fader Adam staar I hvem vi fick Vort bane saar« (Visd. 10,1), i syd af Eva under ordene: »I Quinden Eva Falt Vi ned, men hjulpne blev af Quindens Sæd«. På søndre dørfløjs felt er malet Jesus pegende op imod korsfæstelsen og med indskriften: »Hos Jesum Qvægelse kand faae, som hængte paa et Træ«, og på nordre fløj Moses med stav og tavler: »Hvem Moses med sin Steen og Stav har voldet Verck og Væ«.

Skrankens bagside (fig. 28) har påmalet søjleindfatning, marmorering og akantusløv, der på topstykket omkranser ordene: »Ære Være Gud I Det Høye«, mens man på gesimsbjælken læser: »Ikke os Herre, ikke os, men dit Navn give Du Ære« (Sl. 115,1).

Korsranken har som nævnt ikke blot en funktion som inventarstykke men også som gravminde over stifteren og hans hustruer, en 'epitafie-korsranke'.⁴⁷ Den er i udformningen inspireret af en korsranke fra 1679 i Horsens Klosterkirke (DK Århus 5801), som var den første af en række i området, der udstyredes med magtfulde keruber som vogter templets allerhelligste.⁴⁸ Skranken er

tilskrevet Arent Friderichsen Slache i Horsens.⁴⁹ Malerierne slutter sig så nært til Horsens-skrankens, at de som disse må tilskrives Hans Christian Wilrich i Vivild ved Randers.⁵⁰

Ved en farveundersøgelse 1938 konstateredes det, at træværket oprindeligt havde haft en brun grundfarve med bl.a. gråt og rødt. Forsiden har fået sin nuværende staffing 1756, og 1890 blev den ved en restaurering delvis mørkt overstrøget og flyttet til tårnbuen, siden til skibets nordvæg i midtfaget.¹² Inden 1890 var topstykket nedtaget, og det hang frem til 1926 i tårnrummet, derpå i korbuens nordside over fonten som 'dåbstavle' (foto i NM).⁵¹ Ved restaureringen 1938 fik skranken

Fig. 31–32. Adam som verdens fader og Moses, malerier på alterskranke fra 1704, tilskrevet Hans Christian Wilrich i Vivild ved Randers (s. 1802). Foto AM 2013. – *Adam as Father of the World and Moses, paintings on altar screen from 1704, attributed to Hans Christian Wilrich of Vivild near Randers.*

Fig. 33. Korskrankens topstykke, nu nedtaget og op-
hængt på skibets sydvæg (s. 1799). Foto AM 2012. –
*Top piece of choir screen, now taken down and rehung on
south wall of nave.*

igen sin plads i korbuen og sin nuværende fremtræden. Topstykket blev da i første omgang genopsat højt over krucifikset i en skrå, fremadgående stilling. Der var dog ikke tilfredshed med denne anbringelse, hvorfor topstykket i stedet fik sin nuværende plads på skibets sydvæg over indgangen.

†*Korskranke?* 1656 udførte Jakob snedker i Horsens et 'sprinkelværk'.⁸

Prædikestol (fig. 34), o. 1625, et smukt renæssancearbejde med samtidige malerier og staffing. Dens fire fag har æggestavsindfattede rektangelfelter, der flankeres af tre korintiske karyatider i

skikkelse af dyder samt en enkelt toskansk søjle med prydbælte af akantusløv (nærmest opgangen). Dyderne er fra nord: Klogskaben (fig. 35), Håbet (fig. 36) og Retfærdigheden.

Postament og frise har ligeledes æggestavsindfattede felter og derimellem svungne fremspring, der i postamentet smykkes af vekselvis løve- og diademhoved, mens siderne har beslagværk. Frisens fremspring er tilsvarende, men med englehoved. I postamentfelterne læses med skråstillede reliefversaler: »2 Tim 4,(2) Prædica verbu(m) insta ...« (Prædik ordet ...), i frisen tilsvarende: »Beati qui avdiunt ...« (Salige er de som hører ... Luk. 11,28). Under kurvens hjørner er fæstnet englehoveder (tre fornyede), og imellem dem hængestykker i form af rulleværkskartoucher. Den profilerede gesims ledsages af tandsnit og bærer en nyere læsepult i blankt egetræ.

Prædikestolen står i skibets sydøsthjørne hvilende på en spinkel, seksidet bærestolpe fra 1756 med svungne firribber. Opgang langs triumfvæggen i form af en trappe fra samme tid med udsavede balustre.⁵²

En stor himmel (jf. fig. 15) har fire sider ud imod kirkerummet. Frisen rummer gennemløbende indskrift som kurvens: »Clama ne cesses quasi tvba ...« (Råb højt, spar ikke din strube ... Es. 58,1). Frisen brydes af fremspring, der fortsætter opefter i bøjler og slanke spir. Mellem disse er der topstykker i form af gennembrudt rulleværk. Loftet, der kantes af tandsnit, fremtræder glat og har i midten en roset, hvorfra der hænger en helligåndsdue.

Kurvens oprindelige malerier forestiller tre af de fire evangelister siddende ved deres læsepulte efter stik af Crispin de Passe den Ældre, angiveligt efter Lucas van Leyden.⁵³ Fra opgangen ses 1) (fig. 37) Mattæus skrivende halvt vendt imod pulten til venstre, hvorover englen synes at stikke hovedet ind ad vinduet; på forlægget er den inde i stuen. Scenen er et smukt udstyret rum; på pulten ses blækhuse og briller. 2) Markus, tilsvarende men spejlvendt, bladende i sin bog. Løvens hoved stikker frem under pulten. 3) Lukas, som Markus men bærende briller og turbanagtig hovedbeklædning. Han læser under perspektivisk arkitektur med hvælvinger. Under pulten kommer

Fig. 34. Prædikestol, o. 1625, med originale malerier (s. 1804). Foto AM 2013. – Pulpit, c. 1625, with original paintings.